

RISIKOVURDERING VED FERDSEL PÅ VANN - KANO, KAJAKK, ROBÅT

Fra naturfag.no / av *Christer Lundberg Nes*

Denne aktiviteten skal danne grunnlag for at elevene skal få reflektere rundt sikkerhet og risiko ved ferdsel på vann, og prøve å bruke ROS-skjema (se vedlegg) for aktivitetene.

Teksten i denne aktiviteten er utformet slik at både elever og lærere kan bruke den. Det fungerer godt om du vekselvis forteller og lar elevene prøve, undre seg og utforske teorien. Deretter kan de i små grupper (2-3 elever) gjennomføre en ROS-analyse enten av en aktivitet de har deltatt i, eller en aktivitet de skal gjennomføre. Hva som passer best avhenger av hvilke erfaringer elevene har fra før. Til slutt kan teksten i denne aktiviteten brukes av elevene som repetisjon på hva en risikovurdering er.

1. INTRODUKSJON - STOLTESTEN

For å vurdere risiko kan vi stille to spørsmål:

1. Hva kan gå galt?
2. Hva er konsekvensen dersom det går galt?

Du kan raskt gi en liten innføring til elevene ved å bruke stoltesten. La elevene undre seg over de to spørsmålene.

STOLTEST 1)

La stolen stå ved siden av pulten din og stig opp på den med begge beina.

Hva kan gå galt?

- Du kan miste balansen og måtte gå ned på gulvet.

Hva er konsekvensen dersom det går galt?

- Svært liten - mest sannsynlig går du bare rett ned på gulvet.

STOLTEST 2)

Sett stolen oppå pulten. Klatre opp på pulten og stig opp på stolen med begge beina.

Hva kan gå galt?

- Du kan miste balansen og måtte hoppe ned på gulvet.

Hva er konsekvensen dersom det går galt?

- Middels. Dersom du må hoppe helt ned på gulvet er det ikke sikkert at du klarer å lande på beina, og du kan risikere å slå deg.

STOLTEST 3) ET TANKEEKSPERIMENT

Hva om du setter stolen på kanten av et stort stup - for eksempel ved Trollveggen eller Preikestolen?

Hva kan gå galt?

- Du kan miste balansen og falle ned.

Hva er konsekvensen dersom det går galt?

- Verst tenkelig. Hvis du faller utfor kanten vil du sannsynligvis dø.

Sannsynligheten for å ramle ned fra stolen er i prinsippet ikke større i stoltest 2 og 3 - men konsekvensene er mye større.

Påstand: Det er like trygt å stå på stolen når den står på kanten av et stup som når den står på gulvet! :-)

Det er først dersom du mister kontrollen og må gå av stolen, at det ene er mye farligere enn det andre.

Vi følger derfor opp med to spørsmål til:

1. Hvordan kan vi redusere muligheten for at det kan gå galt?
2. Hvordan kan vi redusere konsekvensen dersom det går galt?

I stoltest 1 er det lite vi kan gjøre for å redusere muligheten for at det går galt, og konsekvensen er heller ikke stor.

I stoltest 2 kommer vi litt høyere opp. Ved å ha noe eller noen å holde seg i, kan vi redusere sjansen for at det går galt. Dersom uhellet først skjer, kan det være nyttig å ha førstehjelpsutstyr tilgjengelig.

I stoltest 3 kan også noe å holde seg i bidra til å redusere muligheten for uhell. For å redusere konsekvensen dersom det skjer, kan personen som står på stolen ha på seg klatresele og være sikret med tau i en trygg forankring. Da vil et fall være kort, og førstehjelpsutstyr bør være tilgjengelig.

OPPSUMMERING

I en risikovurdering prøver vi å svare på fire spørsmål:

1. Hva kan gå galt?
2. Hva er konsekvensen dersom det går galt?
3. Hva kan vi gjøre for å redusere sannsynligheten for at det går galt?
4. Hva kan vi gjøre for å redusere konsekvensen dersom det går galt?

2. TUR ETTER EVNE

«Tur etter evne» er en av de viktigste læresetningene i norsk friluftsliv.

Tur etter evne er risikovurdering basert på selvinnsikt og kjennskap til naturelementene. Selv-innsikt handler om hvor god du er til å mestre både aktiviteten og forståelsen av vær og vind, og hvilke marginer du har dersom noe uforutsett skjer.

Forståelse av naturelementene betyr innsikt i vær, vind og strøm, og å kjenne værtegn som varsler endringer. Marginer handler om evne til egenredning eller kameratredning, og om å ha med nødvendig utstyr som slepetau, øse og klesskift.

Risikovurdering knyttet til «tur etter evne» innebærer å vurdere:

- Hvor god er jeg til å ro eller padle farkosten jeg bruker?
- Hvor godt egner farkosten seg til miljøet jeg ferdes i (skjærgård, vann, åpent hav, elv)?
- Endrer miljøet seg? Er det strøm, tidevann, endring i vær eller vind?
- Hva slags utstyr har jeg dersom noe uforutsett skjer?
- Havner jeg i vannet - har jeg flytevest/redningsvest? Er vannet kaldt? Har jeg egnet bekledning (våtdrakt/tørrdrakt)?

OPPSUMMERT:

- Selvinnsikt
- Kjennskap
- Egenredning eller kameratredning

3. ROS-ANALYSE

Risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) er samfunnets teknologiske måte å gjøre en «tur etter evne»-vurdering på. Vi setter da vurderingene våre inn i et skjema.

Et eksempel på ROS-analyse av en kajaktur på et vann er vedlagt.